

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний економічний університет
Кафедра економічної теорії

Міждисциплінарна курсова робота

3

«Економічної теорії»

на тему:

«Участь України в глобалізаційних процесах: позитивні та
негативні наслідки»

Студента II курсу групи ФМС-21
Левчука Богдана

Науковий керівник:
кандидат економічних наук Полікарпова О.С.

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ESTS _____

м. Тернопіль – 2017 р.

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Розділ 1. Теоретико-методологічні засади глобалізаційних процесів.....	5
Розділ 2. Аналіз глобалізаційних процесів в економіці України на сучасному етапі розвитку: позитивні і негативні наслідки	10
Розділ 3. Проблеми і перспективи розвитку вітчизняної економіки в умовах глобалізації.....	16
Висновки	20
Список використаних джерел:	22

Вступ

Актуальність теми. Глобалізація економічної діяльності є однією з головних тенденцій в розвитку сучасного світу, що сильно впливає не лише на економічне життя, але й тягне за собою політичні (внутрішні і міжнародні), соціальні і навіть культурно-цивілізаційні наслідки. Ці наслідки все більше відчують на собі практично всі країни і серед них, звичайно, Україна, яка цілком усвідомлено, активно і цілеспрямовано рухається в напрямку інтеграції в світову економіку. Тому аналіз цього всесвітнього процесу має не лише теоретичне, але і суто практичне, і причому надзвичайно важливе, значення для України, для її зовнішньоекономічної, а в більш широкому значенні - всієї економічної політики.

Тим часом процес глобалізації, що розгортається в його сучасних формах переважно в останні роки стає предметом гострих дискусій в академічних і ділових колах, на міжнародних форумах, де нерідко стикаються самі різні, часом прямо протилежні думки, оцінки, прогнози. Сьогодні про глобалізацію говорять та сперечаються вчені, політики, бізнесмени, релігійні діячі, журналісти. Предметом жвавих дискусій є майже все – що таке глобалізація, коли вона розпочалась, як вона співвідноситься з іншими процесами суспільного життя, які будуть її наслідки.

Входження України в глобальну й міжнародні регіональні господарські системи потребує виявлення та вирішення проблем і окреслення перспектив інтеграційного процесу, а також механізмів, за допомогою яких цей процес можна зробити позитивним для України з погляду використання власних економічних (конкурентних) переваг. Йдеться про механізми, в основу яких повинні бути закладені інвестиції в інновації, насамперед у функції-складові сучасного бачення і структурування капіталу — нові технології, персонал, управлінські рішення, методи управління, шляхи виходу на ринки, а також про нові джерела і способи нагромадження фінансових ресурсів — економічної основи фінансового забезпечення інновацій.

Різні аспекти проблем інтеграції України у глобальний економічний простір

досліджувалися в роботах Е. Азроянца, В. Ананьїної, В. Будкіної, М. Делягіна, Б. Гаврилишина, І. Бураковського, С. Макухи, В. Новицького, В. Павлюка, Ю. Пахомова, Ю. Полунєєва, С. Соколенко, А. Філіппенка, А. Хохлова, А. Шниркова та ін.

Метою роботи є виявлення основних проблем і переваг інтеграції України у глобальні економічні процеси.

Завдання роботи:

- охарактеризувати теоретико-методологічні засади глобалізаційних процесів;
- проаналізувати глобалізаційні процеси в економіці України, виявити позитивні та негативні наслідки;
- визначити проблеми і перспективи розвитку вітчизняної економіки в умовах глобалізації.

Робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури.

Розділ 1. Теоретико-методологічні засади глобалізаційних процесів

Однією з основних ознак сучасного розвитку світового господарства є розгортання процесів глобалізації, які суттєво вплив на систему міжнародних економічних відносин, трансформують напрями і визначають тенденції розвитку національних економік.

Якщо спробувати дати визначення глобалізації кількома словами, то можна сказати, що глобалізація - це, за словами відомого українського дослідника проблем глобалізації Олега Білоруса, процес прискорення та вдосконалення різноманітних міжнародних потоків товарів та інформації в загальному контексті соціального розвитку [2, с.95].

Якщо ж дати більш широке визначення, то можна сказати, що глобалізація - це процес інтенсифікації взаємозв'язків між різними формами організації суспільного життя, унаслідок якого посилюється взаємозалежність акторів міжнародних відносин [10, с.50].

Глобалізація характеризується такими рисами, як «руйнування адміністративних бар'єрів між країнами, планетарне об'єднання регіональних фінансових ринків, поширення фінансових потоків, конкуренції, інформації й технологій по всьому світу. Найважливішою рисою глобалізації є формування в масштабах усього світу не просто фінансового або інформаційного ринку, а фінансово-інформаційного простору, в якому у все більшій мірі здійснюється не тільки комерційна, але й вся діяльність людства.

Отже, в широкому сенсі мова йде про зростаючий взаємозв'язок і взаємозалежність всіх сегментів світової економіки і політики. Глобалізація сьогодні означає новий етап інтеграційних процесів у світі і призводить до втягування більшої частини людства в єдину відкриту систему фінансово-економічних, суспільно-політичних і культурних зв'язків на основі новітніх засобів інформатики і телекомунікацій. Незмінно підкреслюючи економічні основи, що відбуваються сьогодні у світі глобальних змін, різні автори виділяють різні аспекти глобалізації, наприклад: організаційно-управлінський, економічний,

технічний, просторовий, культурний, політичний.

Варто зазначити, що хоча термін «глобалізація» сьогодні перетворився на популярне кліше, як стверджує дослідник проблем глобалізації Зігмунт Бауман, сама ідея даного явища не нова. Зародки глобалізації ми можемо спостерігати вже у добу Античності. Зокрема, Римська імперія була однією з перших держав, яка утвердила своє домінування у регіоні Середземномор'я, що призвело до переплетіння різноманітних культур. Витоки ж глобалізації знаходяться в XVI та XVII століттях, коли стабільний економічний ріст в Європі сполучався із успіхами у мореплавстві та географічними відкриттями, у результаті чого іспанські та португальські мореплавці розповсюдилися по всьому світу та зайнялися колонізацією Америки [6, с.135].

Після Другої світової війни глобалізація відновилася у прискореному темпі. Цьому сприяли покращення в технологіях, які призвели до швидких морських, залізничних та повітряних перевезень, а також доступності міжнародного телефонного зв'язку. З 1947 року усуненням бар'єрів для міжнародної торгівлі займалася Генеральна Угода з Тарифів та торгівлі (GATT) - серія угод між основними капіталістичними країнами та країнами, що розвиваються. 1995 року 75 учасників GATT створили Всесвітню торговельну організацію (ВТО). З того часу ще 21 країна, в тому числі і Україна, приєдналися до ВТО.

Своїми коренями вона сягає творчості багатьох мислителів XIX і початку XX століть у галузі геополітики, такими, як, наприклад, МакКіндер, який описав те, в який спосіб нині об'єднуватиметься світ. Однак ще у 1970-х рр.. термін «глобалізація» мав суто теоретичне значення, а у сучасному розумінні був використаний 1983 року у статті економіста Т. Левіта, який говорив про економічну глобалізацію, а у 1985 році соціолог Р. Робертсон розширив зміст поняття, розглянувши його як соціальний процес, внаслідок якого зникають географічні, соціальні та культурні системи [10, с.51].

Деякі дослідники виділяють так звану протоглобалізацію, або глобалізацію - 1. Її часові рамки окреслюються наступним чином: середина XIX - початок XX століття (до початку Першої світової війни); її географічний ареал - атлантичний

світ, Європа, Північна Америка. На підставі деяких показників, вони стверджують, що на початку ХХ століття світ був більш глобалізованим, цілісним та однорідним, ніж у середині. Зокрема, Півночноатлантичний регіон сто років тому був більш гомогеннішим утворенням, ніж через кілька десятків років після двох світових воєн.

Детальний аналіз праць дослідників (С. Бабуріна, Г. Глущенко, В. Кочеткова, С. Наумкіної, Н. Панкової, Ю. Ткачук, В. Четверікової та ін.) дозволив виділити такі основні чинники, що вплинули на становлення й розвиток процесів глобалізації [9, с.278]:

- 1) політичні та правові чинники - закінчення «холодної війни», подолання політичних протиріч між Сходом і Заходом, збільшення кількості двох- та багатосторонніх міжурядових угод, ослаблення державних кордонів, пришвидшення вільного пересування громадян, переміщення товарів і послуг;
- 2) економічні чинники - посилення економічної взаємозалежності країн, підвищення ступеня економічної відкритості, централізація капіталу, ринкова конкуренція у світовому масштабі, міжнародна трудова міграція;
- 3) інституційні чинники - лібералізація торгівлі товарами і послугами та ліквідація бар'єрів на шляху їх переміщення, посилення тенденції до уніфікації та стандартизації в економіці;
- 4) організаційні чинники - створення та функціонування надуря дових міжнародних організацій, запровадження міжнародних форм здійснення виробничо-господарської діяльності, перетворення багатонаціональних компаній та організацій на основні суб'єкти глобальної економіки;
- 5) виробничі, науково-технічні та технологічні чинники - різке зростання масштабів виробництва, перехід до високих технологій;
- 6) соціокультурні чинники - зростання соціальної мобільності, подолання кордонів в освіті шляхом розвитку дистанційного навчання, формування глобалізованих засобів масової інформації;
- 7) інформаційні чинники - радикальна зміна засобів ділового спілкування, обміну виробничою, науково-технічною, економічною, фінансовою

інформацією (супутниковий та мобільний зв'язок, мережеві та цифрові технології тощо).

Сучасну глобалізацію схематично можна представити у вигляді декількох концентричних кіл, що йдуть від центру до периферії [10, с.52]:

- перше з них охоплює Західну Європу, США, Канаду, Австралію і Нову Зеландію;

- друге включає в себе країни з сильною європейським культурним впливом і значною роллю вихідців з Європи; сюди відносяться Росія, Латинська Америка і деякі держави Близького Сходу, в першу чергу Ізраїль;

- до третього кола входять країни, що були колоніями європейських метрополій і сприйняли багато із західних цінностей; це, перш за все, Індія, а також деякі країни Північної Африки, ПАР, низка азійських держав;

- для країн четвертого кола здобуття незалежності стало скоріше проблемою, аніж досягненням - до них належить більшість африканських держав;

- цілком окреме місце займають країни Азії - Японія, Корея, Тайвань, Малайзія і Сінгапур, які успішно копіюють західний спосіб життя, зберігаючи при цьому власну систему цінностей, а також мусульманські країни, які до цього дня залишаються малозрозумілими вихідцям із Заходу.

В поясненні глобалізації як феномену було напрацьовано три основних теоретичних підходи: імперіалізм, теорія залежності та теорія світової системи. Існує ще цілий ряд таких теорій, як, наприклад, теорія модернізації, теорія стадій зростання, концепція взаємозалежності національних господарств, концепція рівного партнерства тощо [12, с.103].

Теорія імперіалізму вперше була запропонована англійським вченим Дж. Гобсоном. Засновниками цієї теорії також вважають О. Бауера та Р. Гильферинга. Теорії імперіалізму та неокolonіалізму пояснюють структуру світу як боротьбу між провідними державами за нові ринки збуту, джерела сировини, галузі вкладання капіталу, за посилення їх культурного та політичного впливу.

З теорією неоімперіалізму нерозривно пов'язаний інший підхід, що отримав назву теорії залежності. Він був вперше сформульований у результаті аналізу

ситуації, що виникла у Південній Америці. Відповідно до теорії залежності, світова спільнота розвивалася нерівномірно, у результаті чого ядро індустріального світу (США, Європа, Японія) відіграє домінуючу роль, а країни третього світу знаходяться у залежності від цього ядра. Причини та природа такої залежності обумовлюються тим, на якій стадії знаходився процес колонізації конкретної країни і хто її проводив [15, с.125].

Залежність, як правило, полягає у тому, що економіка країн третього світу базується на виробництві товарних культур для розвинених країн.

Теорія залежності - або метатеорія залежності - набула найбільшої популярності у 1960 - 70 роки. Метатеорія залежності та периферійного розвитку була висунута групою латиноамериканських економістів та соціологів. Її засновник - відомий аргентинський економіст Рауль Пребіш.

Теорія світ-системи, запропонована Іммануїлом Валлерстайном, є найбільш складною спробою інтерпретації картини світової нерівності. За Валлерстайном, з 16 століття аж до наших днів відбувався процес формування системи глобальних економічних та політичних зв'язків, заснованих на експансії капіталістичної світової економіки. Ця система передбачає існування країн ядра, напів-периферії, периферії та зовнішньої арени. Держави ядра - це ті, у яких раніше всього виникли сучасні види підприємництва, а потім почався процес індустріалізації.

Валлерстайн стверджує, що оскільки країни ядра домінують у світовій системі, вони в стані організувати світову торгівлю так, щоб вона відповідала їхнім інтересам. Він згоден з прихильниками теорії залежності в тому, що країни першого світу придбали можливість експлуатувати ресурси країн третього світу у своїх власних цілях. Концепція містить також положення про державну залежності, згідно з яким розрив між центром і периферією визначає основне протиріччя світової системи [15, с.127].

Розділ 2. Аналіз глобалізаційних процесів в економіці України на сучасному етапі розвитку: позитивні і негативні наслідки

Негативні наслідки глобалізації в країнах залежать від місця, які ці країни займають у світовій економіці. У зв'язку з цим, виділимо три групи загроз, небезпек, потенційних проблем, що виникають на сучасному етапі розвитку інтернаціоналізації господарської діяльності, у залежності від того, на які країни вони можуть поширитися.

Серед основних проблем, які потенційно здатні викликати негативні наслідки від глобалізаційних процесів в усіх країнах, можна виділити такі [18, с.7]:

- 1) нерівномірність розподілу переваг від глобалізації в розрізі окремих галузей національної економіки;
- 2) можливість деіндустріалізації національних економік;
- 3) можливість переходу контролю над економікою окремих країн від суверенних урядів в інші руки, у тому числі до більш сильних держав, ТНК чи міжнародних організацій;
- 4) можливість дестабілізації фінансової сфери, потенційна регіональна чи глобальна нестабільність через взаємозалежність національних економік на світовому рівні. Локальні економічні коливання та кризи в одній країні і можуть мати регіональні чи навіть глобальні наслідки.

Найбільш негативні наслідки глобалізації можуть відчуті на собі менш розвинені країни. Основна маса з них, беручи участь в інтернаціоналізації як постачальники сировини і виробники трудомісткої продукції, виявляються у всебічній залежності від передових держав і мають доходи, по-перше, менші, по-друге, дуже нестабільні, залежні від кон'юнктури світових ринків.

Особливістю економічного та соціального розвитку України на сучасному етапі є кардинальна зміна партнерів в економічній сфері та високий ступінь впливу глобальної нестабільності на внутрішні економічні процеси.

До позитивних наслідків глобалізаційних процесів в Україні варто віднести - забезпечення безпеки суспільства від глобальних загроз різного характеру,

можливість підтягнути в економічному плані країну, модернізувати її до рівня високорозвинених, поетапна оптимізація механізму державного управління, подолання корупції і тіньової економіки, впровадження нових форм інноваційної діяльності, налагодження глобальних зв'язків і співпраці з транснаціональними компаніями, підвищення інвестиційної привабливості України для іноземних інвесторів за рахунок приєднання країни до загальноприйнятих у світі регулятивних норм.

На сучасному етапі розвитку спостерігається стійка тенденція до поглиблення участі економіки України в міжнародному поділі праці, органічного включення її господарства в сучасні цивілізаційні процеси, що підтверджується високою часткою експорту у валовому національному продукті. Так, третина національного виробництва України опосередкована дією зовнішньоекономічних зв'язків, що підкреслює виняткову важливість даної сфери в системі життєзабезпечення держави.

З огляду на об'єктивні передумови, внутрішні і зовнішні чинники, можна стверджувати, що найбільш прийнятною для України є експортноорієнтована модель економічного розвитку, що передбачає всебічне використання світових ринків як додаткового чинника економічного зростання. Ця модель знайшла своє практичне втілення не тільки в ряді країн Південно-Східної Азії і Латинської Америки, але й у США при виході з Великої депресії 1930-х років.

Аналізуючи показники світової торгівлі, які наведені у таблиці 2.1, слід зазначити, що такі країни як Сінгапур та Гонконг мають дуже високі експортні та імпорتنі квоти, що характеризує високий рівень відкритості економіки. Щодо зовнішньоторговельної квоти, то вона у Гонконгу набула від'ємного значення. Однак, це не свідчить про односторонню відкритість, що спостерігається в Україні, оскільки Гонконг має досить потужну економічну систему і високий рівень ВВП.

Швейцарія і Данія також характеризуються високим рівнем відкритості економіки, адже їх експортні квоти у 2015 році становили відповідно 60% і 46%, а імпорتنі – 56% і 42%. Щодо зовнішньоторговельної квоти, то вона у Швейцарії та Данії знаходиться на рівні 4 %, проте ці економіки мають високий рівень ВВП.

Таблиця 2.1

Показники світової торгівлі

Країни Роки	Експортна квота (%)		Імпортна квота (%)		Зовнішньоторго-вельна квота (%)	
	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Гонконг	116	104	125	114	-8	-9
Сінгапур	142	114	132	103	10	10
Швейцарія	75	60	70	56	4,3	4
Данія	55	46	52	42	3	4
Норвегія	63	45	31	24	31	21
Нідерланди	78	61	70	55	8	6
Німеччина	51	40	42	33	9	7
США	8	7	15	10	-6	-3
Україна	47	46,3	55	48	-8	-2
Росія	20	11	13	9	8	5

Норвегія, яка має один із найвищих у світі рівень ВВП на душу населення, також є відкритою економікою. Так, у 2015 році експортна квота становила 45%, що на 18 % нижче порівняно із 2014 роком. Така тенденція спостерігається і при аналізі імпоротної квоти.

Значно нижчі квоти мають США, експортна квота становить лише 7%, а імпортна – 10%, однак це зумовлено великою місткістю внутрішнього ринку, при цьому дана економіка є досить відкритою.

Що стосується України, то як експортна, так і імпортна квоти зменшуються, хоча залишаються на досить високому рівні. Відкритість української економіки має односторонній характер, про що свідчить від'ємний показник зовнішньоторговельної квоти, тобто переважання імпорту над експортом, а також несприятлива ситуація у макроекономічній сфері.

Рівень відкритості економіки вимірюється індексом відкритості, який розробляється Всесвітнім економічним форумом. Так, в 2015 році Україна посіла 71-е місце в рейтингу відкритості економік серед 121 країни світу. Загальний індекс відкритості української економіки є нижчим, ніж навіть у таких країн, як Буркіна-Фасо та Замбія. Країною з найбільш відкритою економікою, що сприяє

розвитку зовнішньої торгівлі, експерти економічного форуму визнали Сінгапур. В першу десятку країн із високим рівнем відкритості економік увійшли Гонконг, Швейцарія, Данія, Швеція, Канада, Норвегія, Фінляндія, Австрія і Нідерланди. Німеччина, США, Франція зайняли відповідно 12-те, 16-те та 17-те місця в даному рейтингу.

Рейтинг України за індексом економічної свободи у 2015 році знизився (із 152 на 162 місце) серед 179 країн світу (табл.2.2) і становив 46,4%, за яким вона належить до групи країн, де економічна свобода відсутня.

Таблиця 2.2

Ранжування країн-лідерів за індексом економічної свободи у 2015 році

Країна	Ранг	2015/2014	Напрямки індексу									
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Гонконг	89,7	-0,3	88,1	95,0	92,8	93,0	87,2	90	90	90	83	93,3
Сінгапур	86,1	-1,0	97,8	90	90,3	93,9	88,9	80	50	90	94	99
Ірландія	81,3	-0,9	92,2	86	71,5	64,5	84,9	80	90	90	87	94,2
Нова Зеландія	82,1	-2,7	99,9	80,8	60,5	55,9	83,7	70	80	90	96	85,5
США	78,0	+0,1	91,7	86,6	68,3	59,8	83,7	80	80	90	73	92,3
Канада	80,4	-0,1	96,7	87	75,5	53,7	80,9	70	80	90	85	82,9
Швейцарія	81,1	+1,7	83,9	87,2	68	61,5	83,6	70	80	90	91	82
Україна	46,4	-2,4	38,7	82,6	77,9	41,1	61,2	20	30	30	25	57,7

1 - свобода підприємництва; 2 - торгова свобода; 3 - фіскальна свобода; 4 - державне втручання; 5 - монетарна свобода; 6 - інвестиційна свобода; 7 - фінансова свобода; 8 - захист прав власності; 9 - захист від корупції; 10 - свобода у сфері трудових відносин.

Зазначимо, що за індексом економічної свободи лідирує Гонконг (89,7%), Сінгапур (86,1%), Ірландія (81,3%), Нова Зеландія (82,1%). Також високий індекс економічної свободи мають США (78,0%), Канада (80,4%) та Швейцарія (81,1%). Таким чином, Україна у порівнянні з іншими країнами світу має низький рівень економічної свободи, що свідчить про відсутність прогресу у проведенні реформ протягом останніх п'яти років при одночасному посиленні адміністративних бар'єрів для здійснення бізнесу.

Отже, проаналізувавши ряд показників відкритості української економіки, можна зробити висновок, що деякі з них (а саме експортна та імпортерна квоти)

свідчать про високий рівень відкритості економіки. Однак, така ситуація приводить до формування значної залежності функціонування і розвитку вітчизняної економіки від кон'юнктури світових ринків та вразливості до кризових явищ. Можна зробити висновок, що в Україні процес відкривання національної економіки відбувається швидко і незбалансовано.

На відміну від високорозвинутих країн світу, таких як Сінгапур, Швейцарія, США, Німеччина, які мають потужну та стабільну економічну систему і характеризуються високим рівнем відкритості, українська економіка є досить слабкою, і процес її відкриття має бути регульований з боку держави.

Поступова інтеграція української економіки у світові процеси і структури потребує тривалого часу, вона повинна здійснюватися поетапно, в міру дозрівання внутрішніх і зовнішніх передумов. Відповідно до історичного досвіду та наявних оцінок, процес зміни наукової парадигми здійснюється протягом 5-10 років, технологічної системи – 10-30 років, економічної системи – від 30 до 60 років.

З огляду на те, що рівень відкритості економіки, з одного боку, значною мірою впливає на місце національної економіки у світовому господарстві, а з іншого – на функціонування внутрішнього ринку, повинна бути сформована така зовнішньоторговельна політика, яка базувалася би на поетапному підході, захищала національного товаровиробника і сприяла розширенню експорту вітчизняної продукції. Тому нагальним завданням є визначення стратегії щодо довготермінової міжнародної спеціалізації виробництва з метою сприяння розвитку експорту. В зв'язку з цим, проблема відкритості економіки країни тісно пов'язана з проблемою втручання держави у зовнішньоекономічну сферу, однією із головних цілей якої має стати забезпечення відкритості внутрішнього ринку країни щодо іноземного капіталу, технологій, товарів та послуг на необхідному рівні. Саме від якості управління зовнішньоекономічною діяльністю і ефективності її державного регулювання залежать перспективи міжнародної конкурентоспроможності економіки України.

Одним із ефективних напрямків у створенні сприятливого економічного середовища для експортерів є надання їм вільного доступу до необхідних ресурсів

для виробництва експортних товарів через систему звільнення від застосування як тарифних, так і нетарифних обмежень. Стимулювати експорт мають в першу чергу податкова і митно-тарифна політики держави через відповідне субсидування експорту, реструктуризацію заборгованості, а також створення умов для добросовісної конкуренції. У зв'язку з дефіцитом енергоносіїв важливо орієнтуватися на поступове зменшення обсягів експорту окремих видів хімічної промисловості, електроенергетики і чорної металургії.

Щодо державної політики регулювання імпорту, то вона на першому етапі повинна спрямовуватися на всебічну підтримку і захист вітчизняного виробництва (зокрема, експортоорієнтованого) та ринку. Пріоритетом виступає імпорт товарів виробничого призначення для таких галузей і видів виробництва, які забезпечують зростання експортних поставок та формування експортної спеціалізації, створення виробництв для заміни нераціонального імпорту, розвиток наукоємних виробництв, поліпшення переробки сільськогосподарської продукції.

Розділ 3. Проблеми і перспективи розвитку вітчизняної економіки в умовах глобалізації

Однією з ключових проблем національної економіки сучасності є проблема конкурентоспроможності. Все більш поширеними в економічному світі сьогодні стають глобалізаційні процеси, головною ознакою яких є створення зон економічного співробітництва і торгівлі, створення наднаціональних економічних структур.

Розробка та реалізація концепції підвищення, розвитку конкурентоспроможності для української економіки є необхідною умовою виходу з кризового стану та подолання посткризових проблем. Тільки висока конкурентоспроможність вітчизняної економіки як на внутрішньому, так і на світовому ринках здатна закласти надійний фундамент для підвищення життєвого рівня населення.

Системні проблеми у підвищенні конкурентоспроможності економіки України обумовлені такими чинниками, як:

- а) відсутність стратегії підвищення конкурентоспроможності національної економіки та стратегії переходу України до інноваційної моделі розвитку;
- б) занепад науково-технічного потенціалу та неспроможність сформувати інтегрований механізм сприяння розвитку інноваційної діяльності;
- в) недосконалість механізму виявлення, формування та комерціалізації інновацій, котрий би узгоджував інтереси всіх учасників інноваційного процесу;
- г) відсутність достатніх фінансових ресурсів;
- д) низький рівень використання економікою та окремими суб'єктами господарювання результатів міжнародних та національних інноваційних проектів та розробок;
- е) втрата кваліфікованого персоналу високотехнологічних та наукомістких виробництв;
- є) відсутність системної мотивації до творчої діяльності.

Серед ключових проблем розвитку національної економіки України в

умовах глобалізації слід виділити наступні основні групи:

1. Проблеми адекватності економічної моделі національної економіки соціально-економічним цінностям і потребам українського суспільства.
2. Проблеми адекватності інвестиційної політики.
3. Проблеми сучасної податкової системи.
4. Проблеми сучасної пенсійної системи.
5. Енергетичні проблеми України.
6. Проблеми вітчизняного сільського господарства.
7. Проблеми сучасної системи освіти.

Головна інституційна проблеми української економіки - стійка тенденція економічної концентрації влади і власності на засоби виробництва в руках вузького кола фізичних осіб.

За сучасних умов вирішальну роль для підвищення рівня конкурентоспроможності відіграють заходи, що спрямовані на:

- а) розвиток системи освіти та перепідготовки кадрів;
- б) вдосконалення науково-технічної сфери, де створюються передові технології, здатні значно підвищувати конкурентоспроможність;
- в) розвиток новітніх інформаційних технологій, здатних вдосконалити суттєвим чином організацію виробництва та маркетингу;
- г) удосконалення виробничої інфраструктури;
- д) розвиток ринкової інфраструктури.

Отже, на сучасному етапі розвитку української економіки вирішального значення набуває активна діяльність уряду щодо підвищення національної конкурентоспроможності на основі структурного, технологічного та інституційного оновлення існуючої господарської системи. Реалізація цієї стратегічної мети передбачає формування інноваційної моделі економічного розвитку та створення ефективною ринковою системи, адаптованою до глобальної економіки через подальше якісне трансформування економічних відносин.

Ефективність інтеграції економіки України у світове господарство до останнього часу продовжує залишатися недостатньо високою. Причинами цього

є:

- падіння обсягів виробництва та зростання безробіття.
- домінування протягом тривалого часу політичних чинників над;
- продукція, що випускається українськими підприємствами, має такі якість, енергомісткість, собівартість та конкурентоспроможність, які не дозволяють її реалізувати на західних ринках;
- продукція українських підприємств має низьку технологічність;
- недостатнє фінансове забезпечення наукових досліджень, які є основою інноваційного виробництва та продукції;
- високий рівень інфляції, який нівелює інвестиційний процес;
- недосконалість системи управління, у т. ч. зовнішньоекономічними відносинами та інтеграційними процесами, а також неефективність та несистемність економічних реформ, *високий рівень корупції* в системі державної влади та управління й місцевого самоврядування.

Розглянуті фактори визначають місце, яке Україна займає в системі міжнародного поділу праці та *глобальної економіки* (ГЕ), як місце країни, що своїми сировинними ресурсами, дешевою робочою силою і територією для розміщення екологічно небезпечних виробництв обслуговує економічно більш розвинуті країни світу.

Маючи наміри стати високорозвинутою країною з прийнятним рівнем суспільного добробуту, зберегти на цій основі суверенітет і незалежність, Україна покликана кардинально змінити напрями розвитку міжнародних господарських відносин та інтеграційні акценти.

Що стосується практичної участі України в міжнародних інтеграційних процесах, то взаємовідносини зі світовою економікою характеризуються недостатнім рівнем готовності української економіки до сучасних форм зовнішньоекономічного співробітництва. Повноцінна й корисна для України інтеграція у світову економіку буде можливою завдяки відповідним економічним реформам, анонсованим у плані розвитку країни на найближчі роки — Програмі «Стратегія 2020». У цьому контексті відповідні наміри декларовано

представниками Світового банку та лідерами світових держав [16, с.73].

Україна як держава, що відстоює свою економічну й політичну незалежність від зазіхань із боку РФ, через цей вектор регіональної економічної інтеграції проводить курс на інтенсивне зближення з європейським і світовим співтовариством, на повноцінне входження у світову економічну систему ринкового типу. Водночас українська економіка недостатньо готова до існуючих високоефективних форм та методів зовнішньоекономічного співробітництва. З огляду на це існує необхідність глибоких змін у діючій економічній системі, що сприятимуть більш ефективному співробітництву з іншими державами. Угода про асоціацію з ЄС — рамкова угода для проведення реформ і гармонізації українського законодавства — дає змогу Україні перейти від партнерства та співробітництва з ЄС до політичної асоціації й економічної інтеграції, отримати перспективу стати повноправним членом ЄС.

Висновки

Отже, за результатами проведеного дослідження, можемо зробити наступні висновки. Глобалізація – це процес прискорення та вдосконалення різноманітних міжнародних потоків товарів та інформації в загальному контексті соціального розвитку. Якщо ж дати більш широке визначення, то можна сказати, що глобалізація - це процес інтенсифікації взаємозв'язків між різними формами організації суспільного життя, унаслідок якого посилюється взаємозалежність акторів міжнародних відносин.

Глобалізація є невід'ємною частиною життєдіяльності кожної сучасної держави у світі. Глобалізація в подальшому буде набирати ще більших обертів і тому кожній державі потрібно шукати можливості для використання переваг та вирішення проблем, які виникають унаслідок глобалізації світової економіки та суспільного життя.

Україна, як сучасна держава світу, також дуже інтегрована в глобальну економіку, а відтак є дуже чутливою до позитивних та негативних факторів впливу глобалізації на національну економіку. Особливо це помітно в умовах кризових та посткризових явищ, які супроводжують світову економіку та економіку України.

До позитивних наслідків глобалізаційних процесів в Україні варто віднести - забезпечення безпеки суспільства від глобальних загроз різного характеру, можливість підтягнути в економічному плані країну, модернізувати її до рівня високорозвинених, поетапна оптимізація механізму державного управління, подолання корупції і тіньової економіки, впровадження нових форм інноваційної діяльності, налагодження глобальних зв'язків і співпраці з транснаціональними компаніями, підвищення інвестиційної привабливості України для іноземних інвесторів за рахунок приєднання країни до загальноприйнятих у світі регулятивних норм.

Сьогодні Україна в системі міжнародного поділу праці та глобальної економіки виступає як країна, що своїми сировинними ресурсами, дешевою

робочою силою і територією для розміщення екологічно небезпечних виробництв обслуговує економічно більш розвинуті країни світу.

Серед ключових проблем розвитку національної економіки України в умовах глобалізації слід виділити наступні основні групи:

1. Проблеми адекватності економічної моделі національної економіки соціально-економічним цінностям і потребам українського суспільства.
2. Проблеми адекватності інвестиційної політики.
3. Проблеми сучасної податкової системи.
4. Проблеми сучасної пенсійної системи.
5. Енергетичні проблеми України.
6. Проблеми вітчизняного сільського господарства.
7. Проблеми сучасної системи освіти.

Головна інституційна проблеми української економіки - стійка тенденція економічної концентрації влади і власності на засоби виробництва в руках вузького кола фізичних осіб.

За сучасних умов вирішальну роль для підвищення рівня конкурентоспроможності відіграють заходи, що спрямовані на:

- а) розвиток системи освіти та перепідготовки кадрів;
- б) вдосконалення науково-технічної сфери, де створюються передові технології, здатні значно підвищувати конкурентоспроможність;
- в) розвиток новітніх інформаційних технологій, здатних вдосконалити суттєвим чином організацію виробництва та маркетингу;
- г) удосконалення виробничої інфраструктури;
- д) розвиток ринкової інфраструктури.

Список використаних джерел:

1. Бахчеванова Н. В. Глобалізація як чинник подолання кризових явищ в економіці України [Електронний ресурс] / Н. В. Бахчеванова, В. І. Мельникова, О. П. Мельникова // Вісник Університету банківської справи. - 2015. - № 2. - С. 48–53. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VUbsNbU_2015_2_10
2. Білоус О. Г., Лук'яненко Д.Г. та ін. Глобальні трансформації та стратегії розвитку. Монографія. – К., 2012. – 416 с.
3. Болотіна Є. В. Трансформація економічної системи України в умовах глобалізації [Електронний ресурс] / Є. В. Болотіна, А. Є. Колодяжна // Научный вестник Донбасской государственной машиностроительной академии. - 2015. - № 3. - С. 259-265. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvdgma_2015_3_38
4. Боярчук А. І. Наслідки глобалізації для української економіки [Електронний ресурс] / А. І. Боярчук, М. В. Гудзь // Економічні інновації. - 2015. - Вип. 60(1). - С. 54-59. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecinn_2015_60\(1\)_9](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecinn_2015_60(1)_9)
5. Василина О. Прогностичні виміри фізичної економії і глобальні стратегії України [Електронний ресурс] / О. Василина, А. Нестерович // Вісник Львівського національного аграрного університету. Серія : Економіка АПК. - 2016. - № 23(1). - С. 57-61. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlnau_econ_2016_23\(1\)_14](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlnau_econ_2016_23(1)_14)
6. Дідух Г. Я. До визначення поняття "глобалізація": методологічні ідеологічні варіації Заходу [Електронний ресурс] / Г. Я. Дідух // Нова парадигма. - 2012. - Вип. 113. - С. 135-143. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nora_2012_113_17
7. Куцик П. Інтеграція економіки України в глобальне господарство: проблеми та перспективи [Електронний ресурс] / П. Куцик, О. Ковтун, Г. Башнянин, В. Шевчук // Економіст. - 2017. - № 2. - С. 11-19. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econ_2017_2_5
8. Лабурцева О. І. Структурні зміни в економіці України в умовах

глобалізації [Електронний ресурс] / О. І. Лабурцева, Л. В. Страшинська // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 18 : Економіка і право. - 2015. - Вип. 28. - С. 79-88. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_018_2015_28_13

9. Палич О. Теоретико-методологічні підходи до визначення поняття "глобалізація" [Електронний ресурс] / О. Палич // Історико-політичні проблеми сучасного світу. - 2013. - Т. 25-26. - С. 278-282. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ippss_2013_25-26_56

10. Пампура М. В. Поняття та основні виміри глобалізації як специфічної форми сучасного трансформаційного процесу [Електронний ресурс] / М. В. Пампура // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. - 2016. - № 3. - С. 50-58. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnuvs_2016_3_10

11. Полуяктова О. В. Глобалізація економіки України [Електронний ресурс] / О. В. Полуяктова // Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки. - 2016. - Вип. 17(3). - С. 21-24. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2016_17\(3\)_6](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2016_17(3)_6)

12. Пономаренко О. І. Еволюція поглядів наукової спільноти на поняття "глобалізація" [Електронний ресурс] / О. І. Пономаренко // Лінгвістичні дослідження. - 2016. - Вип. 44. - С. 103-107. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpu_lingv_2016_44_17

13. Рубан А. Про деякі питання та тенденції сучасної зовнішньої торгівлі України // Економіка України. – 2013. – № 7. – С. 66–69.

14. Сальник О. Шляхи підвищення експортного потенціалу України // Формування ринкових відносин в Україні. – 2014. – № 1. – С. 127–129.

15. Самойлов О. Ф. Поняття глобалізації, її сутність та теоретичні підходи [Електронний ресурс] / О. Ф. Самойлов // Проблеми міжнародних відносин. - 2015. - Вип. 10-11. - С. 125-141. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pmv_2015_10-11_12

16. Табачкова Н. А. Українські реалії та перспективи сталого розвитку в

умовах глобалізації економіки [Електронний ресурс] / Н. А. Табачкова // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. - 2016. - Вип. 6(3). - С. 71-74. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2016_6\(3\)_18](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2016_6(3)_18)

17. Трифонова О. Д. Наслідки процесів глобалізації для економіки України [Електронний ресурс] / О. Д. Трифонова, В. В. Таран // Молодий вчений. - 2016. - № 12.1. - С. 983-985. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2016_12

18. Федоренко В. Г. Економіка України в глобалізаційному вимірі [Електронний ресурс] / В. Г. Федоренко, Т. Є. Воронкова // Інвестиції: практика та досвід. - 2015. - № 23. - С. 7-12.

19. Шаров О. М. Місце України в глобальній економічній системі: потенціал та перспективи [Електронний ресурс] / О. М. Шаров // Стратегічні пріоритети. - 2017. - № 2. - С. 4-19. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/spra_2017_2_3

20. Шумська С. С. Глобальні виклики та внутрішні ризики економічного розвитку України [Електронний ресурс] / С. С. Шумська // Економіка та держава. - 2015. - № 7. - С. 40-43. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2015_7_11